

Dr. Jozef Stavěl:

PSYCHOTECHNICKÁ SLUŽBA NA SLOVENSKU

Retrospektívne k informácii podotýkam, že psychotechnika bola na Slovensko vnesená r. 1928, keď na základe jednaní medzi MAP a jej Psychotechnickým ústavom na jednej strane a niektorými bratislavskými korporáciami (hlavne Obchodnou a priemyselnou komorou a Ústredným združením slovenského priemyslu) na strane druhej došlo k zriadeniu „Ústrednej poradne povolání na Slovensku“ a s ňou súvisiaceho Psychotechnického ústavu v Bratislave. Pôvodne bola to inštitúcia vybudovaná na základe spolkovom. V r. 1930 bola prevzatá do zemskej správy pod titulom „Krajinského ústavu pre voľbu povolania a psychotechniku“. Týmto prevzatím bol daný základ ďalšieho jej vývoja.

Miesta, ktorého mi bolo láskavosťou vedenia Ústredného psychotechnického ústavu čsl. v prítomnej publikácii dopriať, by som rád použil k rezumovaniu činnosti Krajinského ústavu pre voľbu povolania a psychotechniku v r. 1933. Vyzdvihnem z nej len to, čo by mohlo dať obraz o dnešnom stave vývoja psychotechnickej služby na Slovensku a o smere, ktorým sa snažíme tento vývoj viesť.

Chápem pojem psychotechniky v jeho pôvodnom, münsterbergovskom slova smysle. Psychotechnika je mi toľko čo psychologia užitá vo všetkých odboroch a oblastiach, kde jej treba, kde vnesenie vedecky psychologickéj metódy môže mať pozitívnu cenu a úžitok. Vedľa života hospodárskeho a prevozu výrobného, vedľa voľby povolání a výberu k jednotlivým zamestnaním je to hlavne oblasť výchovy rodinnej aj školskej. Čím prv praktická služba psychologická do života

jednotlivca zasiahne, tým lepšie. Je síce už veľkým ziskom, keď sa tak stane aspoň v 14 rokoch, pri voľbe povolání. Ale prez veľký proces duševnej metamorfózy, ktorý v tej dobe mladistvý prežíva atedy značnú ešte tekutosť a plasticitu duševného jeho života, je tu už určitá pomerne zpevnená kôra vlastností, ktoré nám nezbyva než psychodiagnostikovať a počítať s nimi, resp. ich defekty pre budúcnosť. Bolo bytedy ešte väčším úspechom, keby psychologická služba mohla mať už prv vliv na ich vytváranie, v tej dobe, keď sa v rámci najranejšej výchovy alebo pavýchovy ukladá v detskej duši práve ono pradivo dojmov a vlivov, ktoré je súčasne najsubtilnejšie, ale aj najzávažnejšie pre celý ďalší smer psychofyzického vývoja. Ideálom bytedy bolo, aby psychologickéj službe pri voľbe povolání bola predradená psychologická služba pri voľbe a návšteve školy a tej zas psychologická služba pri výchove rodinnej alebo jej ekvivalentoch, tedy to, čo sa dnes separátne stelesňuje v poradníctve výchovnom. Vidím určité negatívum práve v separácii jednotlivých týchto složíek vo zvláštnych na sebe nezávislých organizačných útvaroch (ústavoch, inštitúciach). Tým ovšem nemá byť im ubierané na cene, je konečne stále ešte lepšie pracovať prehľbene v jednom, treba úzko vymedzenom úseku než diletovať vo všetkých. Ale cieľom vývoja sa mi preca javí koncentrácia všetkých týchto složíek v jedinom organizačnom útvere, ktorý by zamestnával odborníkov zo všetkých týchto úsekov. Ale nielen po tej stránke je žiaduca syntéza.

Je aj za druhé pri psychotechnickej službe žiaduca syntéza momentu individuálneho a kolektívneho. Na pr. voľba povolania alebo školy nie je len záležitosťou jednotlivca, ale práve, ponač tu ide o najpodstatnejší akt v rastu jednotlivca do spoločenského celku, musí mať na nej záujem aj tento celok. Celok musí mať vliv aj na primeranú distribúciu tých-

to jednotlivých síl. Tento vliv však nemôže byť zaručený samotným „poradníctvom“ pri voľbe povolání, ale *vedením*, ktoré je ďaleko viac než poradníctvom. Ovšem zas nie presunovaním a rozdeľovaním jednotlivcov ako kusov tovaru, ako prostých *objektov* psychotechnických zákrokov. Musí byť rešpektovaný aj subjekt ako taký, prejav jeho vlastnej vôle. Bolo by práve úkolom psychotechnickej služby a s príslušnou mocou vybavených ústavov, aby sa v nich eventuelne protichodné záujmy kolektívne a individuálne stretaly ako látky v retorte, ktoré nakoniec obratný chemik psycholog by mal priviesť k hodnotnej syntéze svojím zákrokom. Tým by ovšem bola psychologovi pridelená veľmi aktívna úloha, nevidím však iného rovnako dôsledného východiska, keď sa uváži, že aj ľudská psycha je predovšetkým niečím aktívnym, niečím, čo tu nie je dané ako čosi samo o sebe stojaceho v smysle descartovského solipsizmu, ale systémom, založeným na ustavičnej interakcii s okolím a touto interakciou sa vlastne teprv v istom smysle konštitujúcim. Prakticky to pre psychotechnickú službu znamená predovšetkým slúčenie práce poradníckej s prácou výbernou, slúčenie poradníctva pri voľbe povolania s výberom pre určité zamestnanie.

Tu načrtnuté pojmá psychologickej služby, keď je domyslené do konca (príslušnú myšlienkovú reťaz tu nemôžem bližšie rozvádzať), vedie však psychologickú službu tiež nad ňu samotnú, k službe, ktorej integrujúcou súčiastkou je aj rešpektovanie momentov sociologických a ekonomických. Nemôžem tu bohužiaľ bližšie rozvádzať, prečo na pr. poradníctvo psychologické tiež musí byť poradníctvom s hľadiskami hospodárskych, z dôvodov, ktoré vyplývajú z povahy poradníckeho aktu samotného. Analýza aj praktické sledovanie poradníckeho aktu mňa vedie v poslednom čase ustavične viac k názoru, že rozdelenie služby psychologickej a služby v užšom

Individuálne bolo spracované

v r. 1929:	475 prípadov
„ 1930:	971 „
„ 1931:	1094 „
„ 1932:	1120 „
„ 1933:	1514 „

Rozbor individuálne vyšetovaných prípadov je podaný na tejto tabuľke:

Kategorie prípadov	Počet prípadov
Uční, vyšetovaní psychotechnicky pre zamestnavateľa	508
Prípady, kde išlo na základe psychotechnickej skúšky o udelenie porady pri voľbe povolania alebo školy	878
Vyšetrenie mládeže ťažko vychovateľnej, zaostalej (pre rodičov, inštitúcie sociálnej pečlivosti, útulky) . .	124
Iné prípady	4
Celkom	1514 osôb

V rokoch predošlých boli aj v značnejšom počte prevádzané výberné psychotechnické skúšky továreňských robotníkov, úradníkov a šoférov, čo v roku 1933 odpadlo hlavne pre hospodársku krízu. Z uvedeného prehľadu je však patrné spojenie práce výbernej (skúšanie učňov), s prácou poradníckou pri voľbe povolania a školy, a rovnako je patrné uplatnenie psychologickéj služby pri práci vychovateľskej (mládež skytajúca ťažkosti pri výchove, vyšetovanie detí disociálnych atď.).

Čo sa týka poradenstva pri voľbe povolania a školy, pracuje ústav skoro so všetkými skupinami, ktoré tu prichádzajú v úvahu: s mládežou, ktorá z obecných škôl prechádza na stredné, s mládežou, ktorá z rozličných tried stredných škôl prechádza do praxi alebo na školy vysoké, a za tretie s mládežou, ktorá z meštianskych škôl prechádza do povolání alebo na ďalšie školy. Pri tejto práci usilujeme sa uplatniť momenty individuálne aj kolektívne metodologicky aj vecne. Ilustrujem to na pr. prácou so žiactvom škôl obecných pri prechode na školu strednú.

Ústav každoročne koná na začiatku druhého polroku školského na všetkých obecných školách bratislavských aj niektorých školách v bratislavskom okolí v piatych triedach hromadné psychologické testy, ktorými si získava všeobecnú orientáciu o mentálnych schopnostiach žiactva. Výsledky sú potom dané k dispozícii na školu a súčasne sa o nich konferuje s triednymi učiteľmi. Problematické prípady, ktoré padajú v úvahu pre strednú školu, sú v ústave dľa potreby individuálne vyšetrované. Učiteľ potom použije tieto psychologické výsledky pri svojom posudku o duševných schopnostiach, ktorý je pre deti, idúce na strednú školu, úradne povinný zaslať na túto školu. Usilujeme sa teda týmto spôsobom prispieť k väčšej objektívnosti učiteľských posudkov. Pokiaľ potom k týmto posudkom na stredných školách berú zreteľ, má psychologická služba ústavu efekt aj v smysle výberu. Na druhej strane, pravda, z konferencií s učiteľmi usilujeme sa získavať aj pre seba a s ich skúsenosťmi prehĺbiť názor na jednotlivé prípady. To potom používame v poradníckom sektore tejto práce, totiž pri poradách rodičov, či majú dať dieťa na strednú školu. Prirodzene, že pri týchto poradách sa často, pokiaľ je to treba, psychologické výsledky hromadného vyšetrenia prehľbujú vyšetrením individuálnym.

Rovnako pri práci s mládežou z mešťanok kombinujeme predbežné vyšetrenie hromadné s dodatočným vyšetrením individuálnym. To má význam s viacerých stránok. Hromadná skúška na školách neslúži nám len k teoretickej orientácii po stave mentálnych schopností určitých skupín. Predovšetkým ide nám o aktívne podchytenie mládeže a o plánovité vzbudzovanie záujmu o náš ústav. Hromadná psychologická skúška prevedie sa totiž na mešťianskej škole v rámci tak zvaných poradníckych dní, ktoré nám boli povolené referátom min. školstva a národnej osvety. Spočívajú v tom, že určitý deň v istej triede je vôbec vyhradený veciam poradenstva pri voľbe povolania. Využije sa ho tým spôsobom, že poradca Krajinského ústavu pre voľbu povolania a psychotechniku má v triede prednášku o voľbe povolania a o jednotlivých povolaniach s hľadiska aktuálneho trhu práce. Psycholog zas prehovorí o rozličných požiadavkoch povolání, čo sa týka duševných schopností a sklonov. Potom sa rozvinie rozhovor s mládežou. Konečne prevedú sa hromadné skúšky, potom vysvetlí sa administratívny postup pri styku mládeže s poradňou a prijmú sa prihlášky, dľa ktorých sú potom jednotlivci do ústavu písomne zvaní k individuálnemu vyšetreniu a k porade. Táto poradnícka činnosť je však prevádzaná aj s príslušnou výbernou činnosťou, totiž prácou pre učebných pánov. Ústav má s väčšinou bratislavských živnostenských spoločenství a gremií záväznú dohodu o prijímaní učňov na základe psychotechnického a lekárskeho vyšetrenia. Len kombináciou poradníckej a výbernej práce, kombináciou individuálneho ovlivnenia s riadením prílivu síl nastavením primeraných výberných síl je možno docieľiť viditeľnejšieho efektu. Systematicky s roka na rok prevádzané skúšky rozumových schopností testmi inteligencie na pr. ukazujú vzrast úrovne duševných schopností učňovského dorastu, keď srovnáme výsledky z roku 1930 a z roku 1933, ako tu podáva táto tabuľka:

Kategorie novonastupujúcich učňov	Priemerný výsledok v skúške inteligencie	
	v r. 1930	1933
Zámočníci	33.75	55.83
Stolári	39.35	45.83
Holiči, chlapci	47.50	51.50
„ dievčatá	51.25	55.00
Obchodníci, chlapci	52.50	64.75
„ dievčatá	49.20	52.25
Automechanici	54.16	60.00

Toto potešiteľné zlepšenie úrovne je, pravda, výsledkom celého komplexu podmienok, často na akomkoľvek zámernom úsilí nezávislých, ale myslíme preca, že do istej miery zrkadlí sa v ňom aj výsledok nášho úsilia jednak poradníckeho, ktorým sa usilujeme na inteligentnejšiu mládež pôsobiť, aby nevidela svoju budúcnosť len vo vyšších školách, ale aby svoje nadanie usilovala sa uplatniť aj v oblasti zamestnaní živnostenských, a jednak úsilie o výber v súvislosti s prácou pre zamestnávateľa.

Hovoril som v úvode, že dôsledné domyslenie psychotechnickej služby vedie ju nad ňu samotnú, k službe poradníckej po stránke hospodárskej a sociálnej. Realizáciou tohoto hľadiska v ústavnej práci môžem ilustrovať na pr. našu prácu pre maturantov. Tu však musím ešte napred podotknúť: Tak ako som presvedčený, že psychotechnická a poradnícka služba musí byť organizačne stelesnená v autonómnom útvere (a teda nemôže byť priradená na pr. k sprostredkovateľným práce, ako otrockým napodobením nemeckého vzoru zamýšľa aj chystaný návrh zákona o sprostredkovaní práce), tak som

presvedčený, že táto špeciálna služba môže byť účinnou jedine vtedy, ak príslušný ústav pracuje v najužšej organizačnej súvislosti s radom iných inštitúcií sociálnych a hospodárskych. V organizačnej súvislosti tak úzkej, že priamo vyvstávajú touto súčinnosťou medziútvary ako pri pretínaní sa dvoch kruhov. V tom smysle na pr. úzko spolupracujeme so Stredoškolskou sociálnou pečlivosťou na Slovensku. Oným medziútvárom je v tomto prípade „Študentská poradňa Krajinského ústavu pre voľbu povolania a psychotechniku a Stredoškolskej sociálnej pečlivosti pre Slovensko v Bratislave“. Psychologickú prácu v nej prirodzene vykonáva náš ústav, sociálnu prácu sociálna pečlivosť, ktorá vydrží pre Študentskú poradňu aj zvláštneho študentského poradcu. Študentská poradňa je umiestnená v Krajinskom ústave, rovnako je tu umiestnený aj Študentský zdravotný ústav a pracuje tu aj jeho sociálna pracovníčka. Psychologické skúšky maturantov, ktoré sme na Slovensku prevádzali v súvislosti s akciou Ústredného psychotechnického ústavu čl., boli vďaka tejto spolupráci doplnené. Vydali sme totiž informačnú brožúru „Abiturientom stredných škôl“, zostavenou študentským poradcom prof. J. Pokom, ktorá obsahuje všetky pre maturanta dôležité informácie o štúdiu na vysokých školách, o rozličných sociálnych ustanovizniach, štipendiách atď. Túto brožúru dostal v r. 1933 do ruky každý slovenský maturant na 34 slovenských stredných školách, okrem toho doplňovali sme príslušnými informáciami po stránke sociálnej a hospodárskej aj psychotechnické posudky, ktoré boli maturantom zasielané. Tak to bolo v r. 1933. V roku 1932 Študentská poradňa usporiadala cyklus prednášok o akademických povolaniach pre stredoškolské študentstvo, dovedna 16 prednášok vynikajúcich zástupcov rozličných povolání. Pre rok 1934 chystáme obdobný cyklus, teraz povolání praktických, prístupných maturantovi bez vysokoškolského vzdelania.

Prirodzene, že podobné hľadiská uplatňujú sa aj pri práci pre iné skupiny. Tak bol r. 1933 publikovaný spis ústavného psychologa dra J. Čečetku a ústavného poradcu J. Schultza: „Poradca pri voľbe povolání a školy“, rozšírený vo veľkom počte výtiskov hlavne medzi mládežou a učiteľstvom nižších škôl. Rovnako pre mládež z meštianok bol usporiadaný cyklus prednášok o rozličných, pre nich v úvahu padajúcich povolaniach, čím teda boly doplnené rozhovory členov ústavu na poradníckych dňoch. Na týchto prednáškach bolo premietnuté viac ako 200 fotografií, znázorňujúcich rozličné pracovné procesy v rozličných povolaniach. Túto informačnú službu dopĺňujeme aj poradníckymi rubrikami v niektorých slovenských novinách a časopisoch. Pre mládež z nižších, hlavne z meštianskych škôl vytvára sa opäť spolupráca, nehľadiac k samozrejmej súčinnosti so školami a s rodičovskými združeniami, s Československým dorastovým sborom, ktorý sprostriedkoval učňovské miesta mládeži, ktorej bola od nás udelená porada pri voľbe povolania.

Rovnako, ako pri práci pre stredné školy, uplatňuje sa aj pri práci pre mládež úchylnú, disociálnu alebo ináč zasluhujúcu sociálnej pečlivosti, vytváranie úzkych organizačných súvislostí. Tak na pr. v Pädologickom ústave bratislavskom spolupracuje Zemská pečlivosť o mládež, Detská klinika, Psychiatrická klinika a Krajinský ústav pre voľbu povolania a psychotechniku.

Nebudem tu uvádzať ďalšiu samozrejmu činnosť prednáškovú a propagačnú, určenú pre širšiu verejnosť, ani jednotlivosti organizačnej a vedecky prípravnej práce. Šlo mi len o vyzdvihnutie charakteristických rysov nášho úsilia. Je prirodzené, že naznačené spojenie práce poradníckej a výbernej, práce pre výchovu, školu aj povolania, vyžaduje aj tomu odpovedajúcej metodologie psychologickéj. Táto nespočíva len v jednostrannom testovaní alebo experimentovaní v smysle

„mosadznej psychologie“, aby som užil výstižného názvu Jamesa. Ale používame najrozličnejších psychodiagnostických ciest, vypracovaných modernou psychológiou a charakterológiou, v individuálnom výbere diktovanom povahou individuálnych prípadov.

Dr. Fr. Šeracký, ředitel:

ZPRÁVA O ČINNOSTI ÚSTŘEDNÍHO PSYCHOTECHNICKÉHO ÚSTAVU ČSL. ZA ROK 1933

Ústřední psychotechnický ústav rozvíjel v tomto roce činnost jak praktickou tak teoretickou. Vedle praktických zkoušek a problémů bylo nutno věnovati dosti času otázkám čistě teoretickým a metodologickým. Bylo třeba zpracovati teoreticky zvláště všechny výsledky, dosažené při dosavadních zkouškách abiturientů středních škol i posluchačů vysokoškolských, neboť tato práce průkopnická musela být na základě vědeckém náležitě ověřena. Přes to praktická činnost ústavu i v dnešních těžkých dobách nijak nepoklesla, naopak ve srovnání s loňským rokem velmi vzrostla.

Podobně jako loňského roku prováděl ústav i v tomto roce psychotechnické zkoušky pro státní správu, školy, soukromé podniky a závody. Celkem v tomto roce bylo provedeno jednotlivých zkoušek 2775, což oproti loňskému roku, kdy bylo vyzkoušeno 1409 osob, znamená přírůstek téměř 100procentní. Lékařsky bylo vyšetřeno v tomto roce 950 osob. Všecky provedené zkoušky lze roztržiditi takto:

1. Pro ministerstvo železnic bylo vyzkoušeno celkem 169 osob, z nichž bylo 100 kandidátů řídičství na motorových vo-